

SNEÉ PÉTER

Suhog a zászlós tűz a vérben

1971-ben begyűjtik a bölcsész és a jogi kar hallgatóit. Egy évre rá a műszakisokat. A Magvető megtette kötelességét, beérett az „Új Termés”. Illetékes helyen nem ülnek a költészet rajongói, és ha ismerik, akkor sem kedvelik a *Zúg Márciust*. Még hogy *Talpra Petőfi! Sirodat rázom: / Szólj még egyszer a Szabadságról!*?

Semmi szükség az ilyen kódolt üzenetekre! Utassy fölforgató elem vagy sültbolond. Egyetlen szavának visszhangjával, inkább sejtelmével mégis diákok százait igézi az Agyrém térre! A rendezvény fő színtere pedig másutt van: a Múzeumkertben, melynek Pollack Mihály téri oldala már kora reggeltől szürkéllik a teherautókról lekászálódó munkásör zubbonyoktól. Látra egyenruhás rendőrök biztosítják az ünnepi beszédet tartók testi épségét, de az üzemekből és a megbízható iskolákból kivezényelt KISZ-es vagy éppen ifjúgárdista hallgatóság gyér csoportozatai körül több az operatív tiszt, mint a civil érdeklődő. Indulókat bömbölnek a rácsra és külön lábazatra szerelt honvédségi hangszórók, kezdődik a műsor.

A Nemzeti Múzeum bejárati lépcsősora elé eszkalált mini szobortalapzaton – honnét e minta? – protokolláris rendben sorakoznak a díszvendégek. A hangadó eligazítja vaskos papírköteget és megköszöri torkát. Mintha fogóval csípték volna el az elektromos kábeleket, vége a pattogó-sercegő muzsikának! A szónok krákogása betölti a teret, és maga felé fordítja a kihült, ásító arcokat. Könnyes, szélfúttá szemek bámulnak a vörös drapériás pulpitus hátterében emelkedő átdíszlemezett oszlopos portikuszra: timpanonjának megannyi támaszát kétharmad részben vörös, egyharmad részben nemzetiszín szalaggal tekerescelték be, odafentről pedig az előző este daruval felerősített óriási vörös tábláról hatalmas fehér betűkkel a nap jelmondata csüng alá.

Vörös zászlókat csapkod a szél.

Véget érni nem akaró nyikorgás-recsegést követően egy buzdítással zárul a mondóka: viszontlátásra a Forradalmi Ifjúsági Napok következő rendezvényén, március 21-én, a Tanácsköztársaság kikiáltásának évfordulóján! Máris fölzendül a soros mozgalmi nóta. Ébresztő föl, az ünnepségnek vége, indulás haza! A tényéreként összevert tömeg engedelmesen oszlik, néhány bajkeverő diák azonban lusta ahhoz, hogy el-

takarodjék. Söröskorsóba kimért fél liter kakaóját eddig a tejbárban hörpölgette kifli vagy szelet kenyér mellé, és úgy nyámmogott az istenadta, mintha nem is hozzá szólna ez a sok intelem. Most pedig mintegy vezényszóra – vajon ki vezényelhet? – az Astoria felé poroszkál, hogy a Kossuth Lajos utcának fordulva igyekezzék a Duna-partra. A tüntetőket az operatív állomány tisztjei kísérik. Észrevétlen vegyülnek a járókelők közé. Hármásával mennek, kigyúrt, izomagyú fickók, hajtókájukon fröccsöntött, '71-es mintájú műanyag kokárda, nehogy elpüföljék őket megint, mint először tették a nekieszult verőlegények. Egyenzakójuk alatt – hónaljban – ólomdarak csivitelnek:

– Itt Sas, itt Sas! Kaméleon jelentkezz, vétel!

A Felszabadulás tér sarkán végre megkezdik a gyanús egyének kiemelését. Hosszú hajú, bőrkabátos fiúkra vadásznak – nyilván azért öltöztek föl így, hogy óvják magukat az ütlegektől. Aljas provokátorok, majd megtanítunk titeket a legközelebbi kapualjban, hogy máskor ne a testeteket, hanem a fejeteket védjétek!

Aki baj nélkül túljut az egyetem tömbjén, és keresztülvág a római romok körül sertepertélők fürkész tekintetén is, eléri az Apáczai Csere János utca sarkát, miközben a hivatali épület ablakaiból már le is fényképezték. Szemben vele egy kis füves parkban emeli égnek szabóizmú karját a színpadra álmódott költő rémisztően modoros bronzalakja. A jó ízlés nevében rendőrök sorakoznak elé. Közöttük áttetszik az óvodások sok kis nemzetiszínű papírzászlócskája. Hátrébb a szakszolgálat akusztikai kocsija dolgozik. Kurta ünnepség következik, majd ötödször is elhangzik a figyelmeztetés: a megemlékezésnek vége!

Senki se mocsan.

Mire várnak, tapsra, szabadságra?

Megkapják.

Ha úgy tetszik, akár koporsóban is. Előbb-utóbb mindnyájan szabadulnak azért Baracskáról, vagy más-honnét. A megafonok – síp, dob zene, harsogjon harsóna – nem tudják elnyomni az éneküket. A kordon is meghátrál, futárok rohagnak az URH-s autók és tancstalan parancsnokok között. A Régi Posta utcánál „kocsiról le!”-t vezényelnek a munkásöröknek. Egy Trabantból zászlót lengetnek.

Taps.

Amint produkciójának ismétlésére visszafordul, lemeszelik a kocsit. Igazoltatás, a közlekedés rendjét veszélyeztető, államellenes izgatásra alkalmas nemzeti lobogóját bevonják, a sofőrt elviszik.

Fütyy.

A talapat körül megnyílt térben ezalatt buzgó kezek egyelik a zászlókat, kigyomlálván az odatévedt vöröseket. Azután rendszerint előáll egy ismeretlen lány vagy fiú és a kötelező iskolai tananyagból szavalni kezd. A második versnél már elviszik.

Rossz volt az előadás?

Helyesbítésre nincs ideje, tovább tanulni sem lesz módja. A szocializmust építő ifjúsághoz méltatlanul viselkedett, kizárják tehát az ország összes középiskolájából, vagy kicsapják egyetemeiről.

Telnek a negyedórák. Gyarapodik a tömeg is. Csak áll, énekel, hallgat. A Kerepesi út felől szirénázva közeledik a rohamrendőrség konvoja. Ellenirányban, a Mosonyi és a Tolnai Lajos utca felé rabszállítók cammognak, viszik a friss húst, legyen mit a falhoz csapni újra.

Azután meglódnak az élen állók. A többiek nyomukban, énekszóval kanyarog a menet a Vigadó tér felé. Útját járőrököszi biztosítja, odabentről szakadatlanul telefonálnak.

Első tüntetések a MUK óta. Pontos az időzítés! Hogyne éledezne tehát a jó kondíciójú emlékezet! Egyszeriben felélénkülsz te is. Érzed a pillanatot és figyelsz. Megragad a váltig gáncsolt, öntudatlan naivságában ártatlan képpel somolygó, mégis színre lépő, visszatántoríthatatlan ifjúság. A forradalom leverésekor megtört, „eltaknyolt” gerincűeket követő új generáció, a megalkuvástól vonakodó.

Mindenütt felbukkantok Vanek barátoddal. Hoffmann Vladimír alhadnagy elképedésére ott vagytok még a szobornál is.

– Hát semmitől sem tartanak?

Figyelnek, követnek, és magad is figyelsz, követsz. Hamarosan már azt jelentik rólad, hogy a szervezkedő ellenséges banda feje vagy a nacionalista izgatás miatt elítélt Szalai Miklóssal együtt. Tündökletes pálya, gyors karrier.

A lázadás szelleme – ahogy szerényen nevezed – nem csak a Petőfi-szobornál ösztökéli az internacionalizmusukat négerszálámmal demonstráló rendbiztosokat, amint a Kossuth tér felé halad a tömeg, méterről méterre növekszik a félelem kábítószereitől ajzottak elszántsága. Parancsra szívják föl magukat, vagy gyógyszer hatása alatt cselekednek? Amikor oszlatásra vezénylik őket, vérben forgó szemmel, üvöltve támadnak, és az ütlegelés szadista gyönyörébe elveszten többé nem látnak, nem hallanak. Szétszórják az utcán találtakat, legyenek bár nézői csupán a fölvo-nulásnak, kapualjakba rugdalják, véresre verik őket.

Ez az attak többször ismétlődik és alkalomról alkalomra keményebb. Vértől foltosak a járdák, a házfelügyelők nem győzik felmosni a sötétebb beugrókat. Vetélkedik a belvárosi mézszárszékkal a túlparti is. Vernek a Batthyány tér környékén, vernek a Várban, hová beszorítják az esti sétálókat, ekként teremtvé hagyományt a szabadság-áldozatból. Évente újra kezdődik a csata. '73-ban külön határozatra kényszerül a Politikai Bizottság, és megállapítja, hogy az ünnepi hangulatot, a felfokozott hazafias érzéseket, a fiatalok éretlenségét kihasználva Budapesten nacionalista, szovjetellenes, rendszerellenes tüntetést szerveztek. A főkomposokat persze lefűleli a belügy, de a leggondosabb vizsgálat ellenére sem tudják földeríteni, hol szervezik a megmozdulásokat. Hiába rémisztgetik, püfölik és záratják ki csicskáik révén – mint amilyen a nemzeti filmpanteon serény pillangója még pondró korában – az elfogottakat mindenünnen, egész életükre megbélyegezve és tönkretéve őket. Az országot bejáró kísértet illékony, megfoghatatlan. Akárhány ifjat csukjanak is kóterba, bármint készüljenek, a kokárdások rendre fölbukkannak megint, és makacsul éneklük dalaikat. Mi ez a fölfordulás?

Hogyne nyugtalankodnék egy világforradalmasító eszmék jegyében fogant hatalom? Ahol csoportosulást lát, menten lecsap, legyen az bár trikoloros vagy vörös szalagos, mint a szélsőbalos ellentüntetést szervezőé, a későbbiekben újra piros betűs nemzeti ünneppé magasztosuló nap őrző-védő szolgálatokkal agyonbiztosított leendő szónokáé. Letépi a nemzetközi munkásmozgalom pironkodó kis csíkjait is: csönd legyen!

A jóltájékozottak sem értenek semmit. Zavartan kérdezzetik:

– Mi van itt?

– Mi lenne? Március idusa.

– Ja.

Alulfogalmazol. Többé már nem egy-egy fejét rázó ellendrukkerrel teremtessz kontaktust, hanem újra bekapcsolódsz – amint ekkoriban mondják – a kor áramába, amiből oly határozattan szakítottak ki. Pedig az önzetlen, baráti segítségnyújtás után, a Vencel téri, majd a Nemzeti Múzeum lépcsőjén kigyuló fálya fényében józan fővel miben bizakodhatsz? Ellen-tanúsítványok sora cáfol reményeidre, és a Gazda baljósan összehúzott, vaskos szemöldöke: példát statuálunk! Halálesetek sora, vég nélküli temetési menetek, cenzúrázott gyászbeszéddek, és még gyászosabb hallgatások.